مادەنىيەت ايلىسى

يلىار پولات:

مۇزىكادا ۋاقىت يەن كەڭسىتكەن ەندەي ۇتىپ، ارمانعا قۇلاش سەرمەدىم

ادەبىيەت ـ كوركەمونەر سالاسىنداعى ۇلەسكەرلەر . تەيانشان ادەبىيەت ـ كوركەمونەر سىلىعى

□ انار بۇلت \ شينجياڭ گازەتىنىڭ ءتىلشىسى جيا چۇنشيا

"تۇرمىسقا ۇنەمى ىشكەرىلەي ارالاسۋ، حالىققا تامىر تارتۋ ارقىلى شىعارماشىلىق قيمىلىن ورىستەتۋگە بولادى، مۇزىكا شىكى ماتەريالدارىن تىنىماي جيناپ، رەتتەپ، شىعارماشىلىقپەن شۇعىلدانىپ، جۇڭحۋانىڭ تاڭداۋلى ءداستۇرلى مادەنيەتىن جالعاستىرۋ، جاڭالىق اشۋ بارىنسىن كوركەمونەر سارا تۇندىلارى فورماسىمەن ساحنانا شىعارۋ مەنىڭ بورىشىم"، ـ دەدى 7 ـ ايدىڭ 4 ـ كۇنى شينجياڭ كوركەمونەر تەاترحاناسى مۇقام كوركەمونەر ۇيىرمەسىنىڭ مۇزىكانتى يلىار پولات. تاياۋدا 7 ـ كەزەكتى تەيانشان ادەبىيەت ـ كوركەمونەر سىلىعى جارىيالاندى، ونىڭ تۇندىسى ۇلتتىق تۇتىكتى ـ شەكتى اسپاپتار مۇزىكاسى «تۇسمەدە كوردىم قىزىل ءمىڭ ءۇيدى» مۇزىكا سىلىعىن ەنشىلەدى.

بىيل 34 جاستاعى يلىار پولات مۇزىكانت وتباسىندا دۇنيەگە كەلگەن، ونىڭ ۇلى اكەسى كەزىندە شينجياڭ كوركەمونەر تەاترحاناسى ءان ـ ءبي ۇيىرمەسىنىڭ مۇزىكانتى، ياڭچين ورىنداۋشىسى ەدى، ال اكەسى زەينەتكە شىققان شينجياڭ كوركەمونەر تەاترحاناسى مۇقام كوركەمونەر ۇيىرمەسىنىڭ باس ياڭچين ورىنداۋشىسى ءارى ورىنداۋشىسى جەتەكشىسى بولعان. مىنە وسىنداي وتباسى ورتاسىنىڭ باۋلۋىندا يلىار كىشكەنتايىنان مۇزىكاعا قاتتى قىزىقتى، جوعارى مەكتەپ ءمەتىحانىندا ۇزدىك ناتيجەمەن شاڭحاي مۇزىكا شۇەيۋانىنا قابىلدانىدى. 2014 ـ جىلى داشۇەدەن وقۋ تاۋىسقان سوڭ اۋىلىنا قايتىپ، شينجياڭ كوركەمونەر تەاترحاناسىنىڭ مۇقام كوركەمونەر ۇيىرمەسىندە قىزمەت ىستەدى.

قىزمەتكە قاتىناسقانىنان كەيىن، يلىار شينجياڭنىڭ ۇلتتىق مۇزىكاسىنىڭ داموۋ ايماقتىق وتە كەڭ ەكەنىن بايقاپ، شينجياڭنىڭ ۇلتتىق مۇزىكاسىن سيمفونيالاندىرۋعا، ارنايىلاندىرۋعا بەلسەنە كۇش سالدى. مۇقامنىڭ تەڭەستىرىلۋىنە، ۇندەستىگىنە مۇراگەرلىك ەتۋ نەگىزىندە، ول باتىلدىقپەن جاڭالىق ەنگىزىپ، «تۇسمەدە كوردىم قىزىل ءمىڭ ءۇيدى» قامتىعان ءبىر قىدىرۋ مۇزىكا تۇندىلارىن جاراتتى.

يلىار: بۇل تۇندى اسىلىندە مەكەمەمىزدەگى ءبىر ءبي ىرەجيسسەرىنىڭ ۇسىنىس قويۋىمەن جاسالعان ءبي مۇزىكاسى ەدى، ـ دەپ تانىستىردى. 2017 ـ جىلى كۇزدە الگى رەجيسسەر كۇسان مادەنيەتىن ايگىلەيتىن ءبي تۇندىنى جاساعىسى كەلەتىنىن، تۇندىدا ءبىر ءبيشىنىڭ كورگەن ءتۇسىن شىعار ءتۇيىن ەتىپ، قىزىل تاس ۇڭگىرگە كىرىپ قابىرعا سۇرەتتەردى تاماشالاعانىن كەيىن، قابىرعا سۇرەتتەگى كەيىپكەرلەرگە جان ءبىتىپ، بيشىمەن بىرگە ارمان ساپارىنا اتتاناتىندىعىن ايتادى. وسى ءبيدىڭ جالپى بوگەناي مازمۇنىن تىڭداعانىنان كەيىن، يلىار ەرەكشە تەبىرەنىپ، ءبىر ايعا جۇىق ۋاقىتتا مۇزىكا شىعارماشىلىعىن تامامدايدى.

ءتۇرلى سەبەپتەردەن وسى ءبي دايىندالماي قالادى. سول كەزدە يلىار جولداعان كولەمدى ۇلتتىق مۇزىكا جەلىلەس كۇيى «بالالىق شاقتاعى كورىنىس • جىبەك جولىندا ارمان قۇۋ» جۇڭگو ادەبىيەت ـ كوركەمونەرشىلەر بىرلەستىگى ادەبىيەت ـ كوركەمونەر زەرتتەۋ ورنىنىڭ "قول ۇستاسا ارمانعا قانات قاعۋ" مۇزىكا جاسامپازدىعى تۇرىنىدەگى نىسانعا كىرەدى. سودان ول «تۇسمەدە كوردىم قىزىل ءمىڭ ءۇيدى» اتتى مۇزىكانى وسى جەلىلەس مۇزىكاعا ەنگىزىپ، وسى تۇندىنسىن ۇلتتىق تۇتىكتى ـ شەكتى اسپاپتار مۇزىكاسىنا اينالدىرادى.

وسىدان كەيىن يلىار قىزىل تاس ۇڭگىرگە بارىپ شىعارماشىلىقپەن اينالىسىپ، قىزىل تاس ۇڭگىرگەدەگى قابىرعا سۇرەتتەردى كوزدەن كەشىرۋ ارقىلى، تاماشا قابىرعا سۇرەتتەردەن كۇسان مادەنيەتىنىڭ قۇدىرەتىن ونان ارى تۇسىنەدى. قايتىپ كەلگەننەن كەيىن، يلىار بار قايراتىن جيناپ ۇلتتىق تۇتىكتى ـ شەكتى اسپاپتى مۇزىكا «تۇسمەدە كوردىم قىزىل ءمىڭ ءۇيدى» جارىققا شىعارادى.

"شىعارماشىلىق بارىسىندا، مەن جۇڭحۋا مادەنيەتى تۇرعىسىنا تابانداي بولىپ، جىبەك جولى مادەنيەتىن، شينجياڭنىڭ كوپ ۇلتتى حالىقتىق مادەنيەتىن، بەيزاتتىق مادەنيەتتى جالعاستىرۋدى، وندا جاڭالىق اشۋدى نەگىزگى جەلى ەتىپ، شينجياڭنىڭ ۇلتتىق اسپاپتار مۇزىكاسىنداعى وزىندىك سلوپتاعى مۇزىكا ءتىلى مەن وسى زامانعى جاسامپازدىق ءتاسىلىن جاندى ۇشتاستىرىپ، جان سارايىمداعى مۇزىكانى جارىققا شىعاردىم"، ـ دەدى يلىار.

جاسامپازدىق بارىسىن ەسكە العاندا، يلىار ورىنداستىر اسپاپتارىن سايكەستىرۋ قىزمەتىنىڭ باسىن قاتتى قاتىرعاندىعىن ايتتى. "شينجياڭدا ورىنداستىر اسپاپتارىن سايكەستىرۋ ءادىسى، مۇزىكا اسپاپتارى ءادىسى كەمەلدى نازارىيالىق جۇيە قالىپتاستىرا سىناعانى 5000 مۇ جەردەگى شەكىلدەۋىكتىڭ ادامدى قۇانتارلىقتاي جايقالا وسكەنىن كورگەن ول بىلاي دەپ باسا دارىپتەدى: ەرەكشەلىكتى تيانانق ەتىپ، باسىمدىقتى كورنەكتىلەندىرىپ، جەر بايلىعىنان جوعارى ءونىمدى، ساپالى پايدالانۋدى جەبەپ، جاسىل، ەكولوگيالىق، جوعارى ءونىمدى اۋىل شارۋاشىلىعىن كۇش سالا دامىتىپ، كولەمدەندىرۋ، كاسىپ سالالاندىرۋ، بازارلاندىرۋ دەڭگەيىن جوعارىلاتىپ، اۋىل شارۋاشىلىعىنىڭ ونىمدىلىگىن جوعارىلاتىپ، شارۋالاردى كىرىسىن ۇزدىكسىز ورنىقتى ارتتىرۋعا جەتەكتەۋ كەرەك.

سوڭعى جىلدارى سايالىق ارقىلى شينجياڭدى گۇلدەندىرۋ ستراتەگيالىنىڭ ۇزدىكسىز دامۋى، تيانشان رايونى ۇلانباي قىستاعى نەگىزدەگى قۇرىلعى قۇرىلىسىن ۇزدىكسىز كەمەلدەندىرىپ، شارۋالار شاتتىعى سايالجاين، مالشىلار شاتتىعى سايالجاين نەگىز ەتكەن وتباسى سايالىق كاسىپ سالاسىن ۇزدىكسىز دامىتتى. نۇرلان ءابىلماجىن قىستاققا بارىپ، سايالىقتاشىلاردى قابىلداۋ، جوبا قۇرىلىسى سياقتى جاعدايلاردى تاپتەشتەي ۇعىستى. ول بىلاي دەپ باسا دارىپتەدى: كەدەيلىكتەن ارىلتۋدان قامال الۋدىڭ جەتىستىكتەرىن بەكەمدەۋدى، كەڭەيتۋدى اۋىل ـ قىستاقتى گۇلدەندىرۋمەن ءونىمدى ۇشتاسترۋدى ءتۇيىن ەتىپ، قالىڭ شارۋالاردىڭ كورىكتى اۋىل ـ قىستاق قۇرۋ جولىندا سەنىمگە تولى، قايراتتارىنىڭ مىعىم بولۋىنا مۇمكىندىك جاساۋ كەرەك. شارۋاشىلىق ـ ساۋدا ورتاسىن ساپالاندىرىپ، سايالىق جۇيەسى مەن ءتۇزىلىس ـ مەحانيزمدى ۇزدىكسىز كەمەلدەندىرىپ، تاماشا ورتا جانە دامۋ شارت ـ جاعدايىن جاراتىپ، سايالىقتىڭ جاڭا كاسىپ كۇيىن جەدەل جەتىلدىرىپ، دامىتىپ، قىزمەت وتەۋ ساپاسىن بار كۇشپەن جوعارىلاتىپ، سايالىق كاسىبىنىڭ جوعارى ساپالى دامۋىن ىلگەرىلەتۋ كەرەك.

ۇلانباي بايىرعى قالا جۇرتىندا نۇرلان ءابىلماجىن مادەنى ەسكەرتكىشتەردى قورعاۋ قىزمەتى جاعدايىن كوزدەن كەشىردى. ول بىلاي دەپ اتاپ كورسەتتى: شينجياڭدى مادەنيەتپەن نارلەندىرۋدى ىشكەرىلەي اتقارىپ، تاريحي مادەنيەت مۇرالارىندا قامتىلعان ءار ۇلتتىڭ ارالاسۋىنىڭ، ىشتەسۋىنىڭ، توعىسۋىنىڭ تاريحي شىڭى ءمانىن تەرەڭدەي اشىپ، جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ ءداستۇرلى مادەنيەتى شوعىرلانعان مادەنى ەسكەرتكىشتەردى شىن مانىندە ويداعداي قورعاپ، ويداعداي باسقارىپ، تاريحتى سويلەتىپ، مادەنى ەسكەرتكىشتەردى سويلەتىپ، ءار ۇلت بۇقاراسىنىڭ ۇلى وتانعا جانە جۇڭحۋا ۇلتىنا دەگەن سۇيىسپەنشىلىك دانەكەرىن اناعۇرلىم بەكەمدەپ، ۇلتتار ىنتىماعىنىڭ يدەيالىق نەگىزىن ءتىپتى دە بەكەمدەپ، جۇرت تىلەگىن اناعۇرلىم ويداعداي ۇيىستىرىپ، كۇش ـ قۋات توپتاپ، تىزە قوسا وتىرىپ كورىكتى شينجياڭ قۇرۋ كەرەك.

جارۋلا يسامدين قاتارلىلار تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋگە قاتىناستى.

قويعان جوق، تىنباي ىزدەنۋ ارقىلى امالىات بارىسىندا تاجىريبە توپتاۋىمىز كەرەك". سوندىقتان يلىار شينجياڭنىڭ مۇزىكا اسپاپتارىنىڭ الۋان ءتۇرلى قۇراما فورمالارىن ۇزدىكسىز زەرتتەپ، دىبىس بولىگىن كەڭەيتۋ ءۇشىن، تاعى دا كەيبىر باتىس مۇزىكا اسپاپتارى، قوس مۇزىكا تىلشىك سياقتىلارىدى قوسادى ءارى ورىنداستىردىڭ ءىس جۇزىندىك دىبىس ونىمدىلىگىنە ۇشتاستىرىپ، قايتا ـ قايتا وزگەرتىپ، وڭدەپ، مۇزىكالىق بەينەلەۋ جاعىندا تىڭ ناتيجە جاراتۋعا كۇش سالادى.

2021 ـ جىلى اۋتونومىيالى رايون تۇڭعىش رەت ادەبىيەت ـ كوركەمونەردى سۇيەمەلدەۋ، شابىتتاندىرۋ نسانىن قۇردى، يلىار بۇل تۇندىنسىن كەمەلدى تۇندىلارمەن سۇيەمەلدەۋ نسانىنا جولدادى، تىنباي وڭدەۋ، دەڭگەيىن جوعارىلاتۋ، ءىشىنارا بولىكتەرگە اندەتە ايتىلعان داۋىس قوسادى. ەڭ سوڭىندا 8 مينۋتقا جۇىق وسى مۇزىكا تۇندىسى ماماندار قىمىستىلاردىڭ جانە قوعامداعى ءار سالانىڭ مويىنداۋىنا يە بولادى.

ماماندارداڭ قاراۋىنشا، بۇل تۇندى قىزىل تاس ۇڭگىر قابىرعا سۇرەتتەرىندە ايگىلەنگەن كوپ نەگىزدى مادەنيەت ماتەريالىن ارقاۋ ەتىپ، قازىرگى زامان جاسامپازدىق ءتاسىلى ارقىلى تىڭدارماندارداى ايىندى قىزىل تاس ۇڭگىرىنە باستاپ، ۋاقىت يەن كەڭىستكەن ەندەي وتكەن ارمانعا قۇلاش سەرمەۋ ساپارىن باستايدى. تۇندىنىڭ اۋەن ستيلى بويىنشا قانىق، ۇلتتىق مۇزىكا اسپاپتارى مەن تەڭەستىرۋدىڭ قولدانىلۋى تابيعي دا جاتىق، اسپاپقا ءتۇسىرۋى جانە مۇزىكا قۇرىلىمى ۇيلەسىمدى، كەمەلدى، شينجياڭنىڭ ءتول جاسامپازدىق اسپاپتىق مۇزىكا تۇندىلارىن گۇلدەندىرۋدە، شينجياڭنىڭ ۇلتتىق ورىنداستىرىنىڭ اسپاپقا ءتۇسىرۋ، مۇزىكا اسپاپتارى، دىبىس ساپاسى جوننىندە ىزدەنىس جاساۋدا ماڭىزدى قۇنعا يە.

"اۋتونومىيالى رايوننىڭ ادەبىيەت ـ كوركەمونەردى سۇيەمەلدەۋ، شابىتتاندىرۋ نسانى قالىڭ ادەبىيەت ـ كوركەمونەر قىزمەتكەرلەرىنىڭ شىعارماشىلىق ىنتاسىن ءونىمدى تۇردە قاۋلاتىپ، ادەبىيەت ـ كوركەمونەر جاسامپازدىعىنىڭ رايىن جاندانداندىردى". وسى شابىتتاندىرۋ نسانىن ءۇرتىس 3 جىل قولعا كەلتىرگەن يلىار بولاشاقتا باي مازمۇندى ادەبىيەت ـ كوركەمونەر بەينەلەۋ فورماسى مەن جۇڭحۋانىڭ تاڭداۋلى ءداستۇرلى مادەنيەتىن ءوزارا بايلانىستىرىپ، دەن قويا، سۇيىسپەنشىلىكپەن، كۇش سالا تۇندى جاراتىپ، تاماشا ادەبىيەت ـ كوركەمونەر تۇندىلارى ارقىلى قوعامعا قارىمجى قايتاراتىندىعىن ايتتى.

(باسى 1 ـ بەتتە)

ول بىلاي دەپ باسا دارىپتەدى: شي جينپيڭ جاڭا ءداۋىر جۇڭگوشا سوتسيالىزم يدەياسىن ۇيرەنۋ، دالەلدەندىرۋ نەگىزگى تاقىرىپتىق تاربيەسىن ورىستەتۋدى وراي ەتىپ، جاڭا داۋىردەگى پارتيانىڭ شينجياڭدى باسقارۋ جالپى جوباسىن تولىق، دالمە ـ ءدال دايەكتىلەندىرىپ، باس شۇجي شي جينپيڭنىڭ اۋىل شارۋاشىلىعى، اۋىل ـ قىستاق، شارۋالار قىزمەتى جوننىندەگى ماڭىزدى بايىمداۋلارىن ىشكەرىلەي ۇيرەنىپ، دايەكتىلەندىرىپ، ەرەكشەلىككە، باسىمدىققا يە كاسىپ سالالارىن زورايتىپ، اۋىل ـ قىستاقتىڭ جاڭىپاي گۇلدەنۋىن جەبەۋ كەرەك.

سايباق رايوننداعى يۋەمەڭلوۋ تولايىم ساتۋ بازارىنا، چاڭشىڭ ەكولوگيالىق اۋىل شارۋاشىلىعى كاسىپ سالاسى باقشاسىنا بارعان نۇرلان ءابىلماجىن ءار ۇلت كادر ـ بۇقاراسىمەن ىشكەرىلەي پىكىرلەستى، قىينىشىلقتارىنا، تالاپ ـ تىلەكتەرىنە قۇلاق استى، ماسەلەلەردى شەشۋدى ىلگەرىلەتتى. تولايىم ساتۋ بازارىنداعى ەلەكترونداى ساۋدا تەكە تاراتۋ بولمەسىندە ول بىلاي دەپ اتاپ كورسەتتى: اۋىل ـ قىستاق ەلەكترونداى ساۋدا ساياساتتىق قولداۋ كورسەتۋ، تۇعىر ورناتۋ، دارىندى جەتىلدىرۋ سياقتىلاردى كۇشەيتىپ، شينجياڭنىڭ ەرەكشە اۋىل شارۋاشىلىعى قوسىمشا ونىمدەرىنىڭ كەڭ بازارعا بەت الۋىن ىلگەرىلەتىپ، اناعۇرلىم كوپ ەگىنشى ـ مالشىلاردى كىرىستى ارتتىرىپ، بايۋعا جەتەكتەۋ كەرەك. اۋىل شارۋاشىلىعى كاسىپ سالاسى باقشا ـ سىندامى 5000 مۇ جەردەگى شەكىلدەۋىكتىڭ ادامدى قۇانتارلىقتاي جايقالا وسكەنىن كورگەن ول بىلاي دەپ باسا دارىپتەدى: ەرەكشەلىكتى تيانانق ەتىپ، باسىمدىقتى كورنەكتىلەندىرىپ، جەر بايلىعىنان جوعارى ءونىمدى، ساپالى پايدالانۋدى جەبەپ، جاسىل، ەكولوگيالىق، جوعارى ءونىمدى اۋىل شارۋاشىلىعىن كۇش سالا دامىتىپ، كولەمدەندىرۋ، كاسىپ سالالاندىرۋ، بازارلاندىرۋ دەڭگەيىن جوعارىلاتىپ، اۋىل شارۋاشىلىعىنىڭ ونىمدىلىگىن جوعارىلاتىپ، شارۋالاردى كىرىسىن ۇزدىكسىز ورنىقتى ارتتىرۋعا جەتەكتەۋ كەرەك.

سوڭعى جىلدارى سايالىق ارقىلى شينجياڭدى گۇلدەندىرۋ ستراتەگيالىنىڭ ۇزدىكسىز ىلگەرىلەۋىنە ساي، تيانشان رايونى ۇلانباي قىستاعى نەگىزدەگى قۇرىلعى قۇرىلىسىن ۇزدىكسىز كەمەلدەندىرىپ، شارۋالار شاتتىعى سايالجاين، مالشىلار شاتتىعى سايالجاين نەگىز ەتكەن وتباسى سايالىق كاسىپ سالاسىن ۇزدىكسىز دامىتتى. نۇرلان ءابىلماجىن قىستاققا بارىپ، سايالىقتاشىلاردى قابىلداۋ، جوبا قۇرىلىسى سياقتى جاعدايلاردى تاپتەشتەي ۇعىستى. ول بىلاي دەپ باسا دارىپتەدى: كەدەيلىكتەن ارىلتۋدان قامال الۋدىڭ جەتىستىكتەرىن بەكەمدەۋدى، كەڭەيتۋدى اۋىل ـ قىستاقتى گۇلدەندىرۋمەن ءونىمدى ۇشتاسترۋدى ءتۇيىن ەتىپ، قالىڭ شارۋالاردىڭ كورىكتى اۋىل ـ قىستاق قۇرۋ جولىندا سەنىمگە تولى، قايراتتارىنىڭ مىعىم بولۋىنا مۇمكىندىك جاساۋ كەرەك. شارۋاشىلىق ـ ساۋدا ورتاسىن ساپالاندىرىپ، سايالىق جۇيەسى مەن ءتۇزىلىس ـ مەحانيزمدى ۇزدىكسىز كەمەلدەندىرىپ، تاماشا ورتا جانە دامۋ شارت ـ جاعدايىن جاراتىپ، سايالىقتىڭ جاڭا كاسىپ كۇيىن جەدەل جەتىلدىرىپ، دامىتىپ، قىزمەت وتەۋ ساپاسىن بار كۇشپەن جوعارىلاتىپ، سايالىق كاسىبىنىڭ جوعارى ساپالى دامۋىن ىلگەرىلەتۋ كەرەك.

ۇلانباي بايىرعى قالا جۇرتىندا نۇرلان ءابىلماجىن مادەنى ەسكەرتكىشتەردى قورعاۋ قىزمەتى جاعدايىن كوزدەن كەشىردى. ول بىلاي دەپ اتاپ كورسەتتى: شينجياڭدى مادەنيەتپەن نارلەندىرۋدى ىشكەرىلەي اتقارىپ، تاريحي مادەنيەت مۇرالارىندا قامتىلعان ءار ۇلتتىڭ ارالاسۋىنىڭ، ىشتەسۋىنىڭ، توعىسۋىنىڭ تاريحي ىشكى ءمانىن تەرەڭدەي اشىپ، جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ ءداستۇرلى مادەنيەتى شوعىرلانعان مادەنى ەسكەرتكىشتەردى شىن مانىندە ويداعداي قورعاپ، ويداعداي باسقارىپ، تاريحتى سويلەتىپ، مادەنى ەسكەرتكىشتەردى سويلەتىپ، ءار ۇلت بۇقاراسىنىڭ ۇلى وتانعا جانە جۇڭحۋا ۇلتىنا دەگەن سۇيىسپەنشىلىك دانەكەرىن اناعۇرلىم بەكەمدەپ، ۇلتتار ىنتىماعىنىڭ يدەيالىق نەگىزىن ءتىپتى دە بەكەمدەپ، جۇرت تىلەگىن اناعۇرلىم ويداعداي ۇيىستىرىپ، كۇش ـ قۋات توپتاپ، تىزە قوسا وتىرىپ كورىكتى شينجياڭ قۇرۋ كەرەك.

جارۋلا يسامدين قاتارلىلار تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋگە قاتىناستى.

(باسى 1 ـ بەتتە)

جاڭ ي جولداس 1926 ـ جىلى 1 ـ ايدا ىشكى موڭعۇلدىڭ تۇمىت ۋك حوشۇنىندا دۇنيەگە كەلگەن، 1951 ـ جىلى 9 ـ ايدا قىزمەتكە قاتىناسقان، 1957 ـ جىلى 7 ـ ايدا جۇڭگو كومۋنيستىك پارتياسىنا مۇشە بولعان. 1951 ـ جىلى 9 ـ ايدان باستاپ ىلگەرىندى ـ كەيىندى شينجياڭ مايتاڭ كەن رايوننىدا، شينجياڭ مۇناي باسقارۋ مەكەمەسى قاراماىلى كەن دىستەرى مەكەمەسىندە، شينجياڭ مۇناي باسقارۋ مەكەمەسىندە قىزمەت دىستەگەن. 1986 ـ جىلى 3 ـ ايدا شينجياڭ مۇناي باسقارۋ مەكەمەسى پارتكومىنىڭ شۇجيى مىندەتىنە تاعايىندالعان، سول جىلى 4 ـ ايدا قاراماىلى قالالىق پارتكومىنىڭ شۇجيى مىندەتىن قوسىمشا وتەگەن. 1988 ـ جىلى 1 ـ ايدا اۋتونومىيالى رايوندىق ساياسي كەڭەستىڭ ورىنباسار ءتوراعاسى بولعان، 1993 ـ جىلى 12 ـ ايدا زەينەتكە شىققان.

جاڭ ي جولداس ساياسيدا تابانداي، ماركسيزم ـ لەنينيزمدى، ماۋ زىدۇڭ يدەياسىن، دىڭ شياۋپيڭ نازارياسىن، "ۇشكە ۋاكىلدىك ەتۋ" ماڭىزدى يدەياسىن، علمي داموۋ كوزقاراسىن جانە شي جينپيڭ جاڭا ءداۋىر جۇڭگوشا سوتسيالىزم يدەياسىن دەن قويا ۇيرەنىپ، يدەياداۋ، ساياسيدا، ارەكەتتە باستان ـ ايىاق شي جينپيڭ جولداستى ۇيتقى ەتكەن پارتيا ورتالىق كوميتەتىمەن وسكەلەڭ ءبىر اۋىزدىلىقتى ساقتاعان. جاڭ ي جولداس شەكارا وڭىرگە ءومىر بويى تامىر تارتىپ، ۇزاق ۋاقىت نەگىزگى ساتىدا قىزمەت ىستەگەن ءارى باسشىلىق مىندەتىن وتەگەن، مۇناي ءوندىرۋ، بارلاۋ، عىلمي زەرتتەۋ، كاسىپورىن باسقارۋ سياقتى قىزمەتتەرگە قانىق، كاسىپتىك تەحنيكاعا ىسىلعان، امالي تاجىربەسى مول، ۇيىمدىق باسشىلىق قابىلەتى مەن ماكرولىق شەشىم جاساۋ قابىلەتى ءبىرشاما جوعارى، شينجياڭنىڭ مۇناي ونەركاسىبىنىڭ داموىنا كورنەكتى ۇلەس قوسقان. اۋتونومىيالى رايوندىق ساياسي كەڭەستىڭ ورىنباسار ءتوراعاسى مىندەتىن وتەگەن مەزگىلدە پارتيانىڭ لۇشيان، باعىت، ساياساتتارى مەن اۋتونومىيالى رايوندىق پارتكومنىڭ شەشىمدەرىن، ورنالاستىرۋلارىن باتىل دايەكتى اتقارىپ، قىزمەت جاۋاپكەرشىلىگىن مۇقيات ادا ەتىپ، بەلسەندىلىكپەن سىندارلى اقىل ـ كەڭەس بەردى. باسشىلىق قىزمەت ورىنىن بوساعانىنان كەيىن دە اۋتونومىيالى رايوننىڭ رەفورما، داموۋ، ورنىقتىلىق ىستەرىنە اۋەلگىسىندەي كوڭىل ءبولىپ، مۇناي ونەركاسىبىنىڭ داموىنا قولداۋ كورسەتىپ، شينجياڭنىڭ قوعام ورنىقتىلىعى مەن بايماندى تىنىشتىعى ءۇشىن بەلسەنە ۇلەس قوستى.

(باسى 1 ـ بەتتە)

ەنەرگيامەن قامداۋدى قامتاماسىز ەتۋ، ونەركاسىپ باقشا رايونىن دامىتۋ، تاسقىننان ساقتانۋ، اپاتتان قۇتقارۋ جانە ءوندىرىس حاۋىپسىزدىگى سياقتى قىزمەتتەردى ويداعداي ىستەۋدى اقىلداستى.

ءماجلىس مىنالاردى اتاپ كورسەتتى: شينجياڭ مەملەكەتتىك ەنەرگيامەن قامداۋدى قامتاماسىز ەتۋدەگى ماڭىزدى بازالارىنىڭ ءبىرى رەتىندە، مەملەكەتتىك قاجەتتى، شينجياڭنىڭ رول ـ قابىلەتىن تياناق ەتىپ، ەنەرگيا حاۋىپسىزدىگىن قامتاماسىز ەتۋ قابىلەتىن كۇش سالا جوعارىلاتىپ، بۇكىل مەملەكەتتىك ەنەرگيامەن قامداۋدى قامتاماسىز ەتۋىنە جانە مەملەكەتتىك ەنەرگيا حاۋىپسىزدىگىنە انالىعۇرلىم زور ۇلەس قوسۋى كەرەك. بىيل ەلىمىزدىڭ ەنەرگيادا ءدال جازعى قاۋىرت مەزگىلدەگى ەنەرگيامەن قامداۋ ـ قاجەتسىنۋ جاعدايىمەن ۇشتاسترا وتىرىپ، كومىردىڭ وزىق باسىمدىقتا يە ءوندىرىس قۇاتىن قاۋلاتىپ، ءتۇرلى شارانى تەڭ قولدانىپ، كومىر وندىرىسىندە قامداۋدى ورنىقتىرۋ كەرەك؛ جاڭاشا ەلەكتر قۇاتى جۇيەسىن قۇرۋدى ارقاۋ ەتىپ، ءىرى تيپتەگى جەل ەلەكتر فوتوۋولت بازا قۇرىلىسى ايىاق السىن جەدەلدەتىپ، تازا ەنەرگيا كاسىپ سالاسىن ۇزدىكسىز زورايتۋ كەرەك؛ مۇناي ـ تابيعي گاز قورىن مولايتىپ، ءونىمدى ارتتىرۋ سەرپىنىن كۇشەيتىپ، مۇناي ـ تابيعي گازدى بارلاۋ ـ اشۋ تەبىنىن كۇشەيتىپ، تابيعي گازبەن ورنىقتى قامداۋعا شىنايى كەپىلدىك ەتىپ، مەملەكەتتىك كەلەلى جاعدايىنا اناعۇرلىم ويداعداي قىزمەت وتەۋ كەرەك.

ءماجلىس مىنالاردى اتاپ كورسەتتى: ونەركاسىپ باقشا رايونى ءتۇزىلىس ـ مەحانيزم رەفورماسىن ىشكەرىلەي ىلگەرىلەتىپ، كاسىپورىندانعان تيجارات ۇلگىسىن جالپىلاستىرۋ جوننىندە ىزدەنىس جاساپ، باقشا رايوننىڭ ىشكى قوزعاۋشى كۇشىن قاۋلاتۋ كەرەك. باقشا رايوننىڭ نەگىزدىك قۇرىلعىلارىن ۇزدىكسىز كەمەلدەندىرىپ، قىزمەت وتەۋ فۇنكتسياسىن ساپالاندىرىپ، كوتەرىمدىلىك قۇاتىن جوعارىلاتۋ كەرەك. كاسىپ سالاسىن دامىتۋدى جەدەل ىلگەرىلەتىپ، "باقشا رايونى ارقىلى تىزبەكتى شوعىرلاندىرۋ، تىزبەك ارقىلى شوعىردى توپتاۋ" رولىن ساۋلەلەندىرىپ، باقشا رايوندارىن جەتەكشى كاسىپ سالالارىن پارىقتى جەتىلدىرۋگە جەتەكتەپ، كاسىپ سالالارىنىڭ ءوزارا تولىقتاپ، ورىن اۋىستىرا، سايكەستى داموىن جەبەۋ كەرەك. وڭىرلىك ورىن باسىمدىعىنان تولىق، ويداعداي پايدالانىپ، ورتا ازيامەن جانە توڭىرەكتەگى ەلدەرمەن بارىس ـ كەلىستى، سەلبەستىكتى جەدەل ىلگەرىلەتىپ، جوعارى دەڭگەيدە سىرتقا ەسىك اشۋعا اناعۇرلىم ويداعداي قىزمەت وتەۋ كەرەك.

ءماجلىس مىنالاردى اتاپ كورسەتتى: نازاردى وسى زامانعى زات ينالمىن جۇيە قۇرىلىسىن ىلگەرىلەتۋگە شوعىرلاندىرىپ، مەملەكەتتىك زات ينالمىن دانەكەرىن، مەملەكەتتىك تىرەكتى سۇىق تىزبەكتى زات ينالمىن بازاسىن ورنالاستىرىپ قۇرۋدى، وسى زامانعى زات ينالمىن جاڭا تەحنيكاسىندا، جاڭا كاسىپ كۇيىندە، جاڭا تاسىلدە جاڭا ىلگەرىلەتىپ، وسى زامانعى زات ينالمىن ەنگىزىپ، وسى زامانعى زات ينالمىن كاسىبى، ساۋدا زات ينالمىن كاسىبى، وسى زامانعى اۋىل شارۋاشىلىعى سياقتى كاسىپ سالالارىمەن توعىسپالى داموۋدى جەبەپ، رايونمىزدىڭ كاسىپ سالاسى تىزبەگىنىڭ، قامداۋ تىزبەگىنىڭ سەرپىمدىلىگىن جانە حاۋىپسىزدىك دەڭگەيىن جوعارىلاتىپ، "8 ءىرى كاسىپ سالاسى شوعىرى" قۇرىلىسىنا تىرەك بولۋ كەرەك.

ءماجلىس مىنالاردى اتاپ كورسەتتى: كەزەكتە شينجياڭنىڭ ساياحات كاسىبىندە قارىشتاپ داموۋ تاماشا جاعدايى جارىققا شىققانى، ساياحات ارقىلى شينجياڭدى گۇلدەندىرۋ ستراتەگيالىن اتقارۋدى جەتەكشى ەتىپ، رايونمىز ساياحاتىنىڭ باسەكەلىك قۇاتىن، باۋراۋ قۇاتىن، نەپال قۇاتىن ۇزدىكسىز كۇشەيتۋ كەرەك. "تاماق، جاتىن ورىن، ءجۇرىس ـ تۇرىس، ساياحات، ساتىپ الۋ، كوڭىل اشۋ" جالپى فاكتورىن قامتاماسىز ەتۋدى كۇشەيتىپ، كورىنىس وڭىرلەرى، كورىنىس تۇيىندەرىندەگى قىزمەت وتەۋ قۇرىلعىلارىنداعى ولقى تۇستاردى جەدەل تولقتاپ، ساياحات بازارىنىڭ ءتارتىبىن جۇيەلەندىرىپ، ساياحاتشىلاردى الداۋ، ساياحاتشىلاردان ارتىق اقشا الۋ جاعدايلارىن باتىل تەجەپ، حاۋىپسىز، الاڭسىز بولعان تۇتىنۋ ورتاسىن جاراتىپ، ساياحاتشىلاردىڭ زورايتۋ كەرەك؛ مۇناي ـ تابيعي گاز قورىن مولايتىپ، ءونىمدى ارتتىرۋ سەرپىنىن كۇشەيتىپ، مۇناي ـ تابيعي گازدى بارلاۋ ـ اشۋ تەبىنىن كۇشەيتىپ، تابيعي گازبەن ورنىقتى قامداۋعا شىنايى كەپىلدىك ەتىپ، مەملەكەتتىك كەلەلى جاعدايىنا اناعۇرلىم ويداعداي قىزمەت وتەۋ كەرەك.

ءماجلىس مىنالاردى اتاپ كورسەتتى: ونەركاسىپ باقشا رايونى ءتۇزىلىس ـ مەحانيزم رەفورماسىن ىشكەرىلەي ىلگەرىلەتىپ، كاسىپورىندانعان تيجارات ۇلگىسىن جالپىلاستىرۋ جوننىندە ىزدەنىس جاساپ، باقشا رايوننىڭ ىشكى قوزعاۋشى كۇشىن قاۋلاتۋ كەرەك. باقشا رايوننىڭ نەگىزدىك قۇرىلعىلارىن ۇزدىكسىز كەمەلدەندىرىپ، قىزمەت وتەۋ فۇنكتسياسىن ساپالاندىرىپ، كوتەرىمدىلىك قۇاتىن جوعارىلاتۋ كەرەك. كاسىپ سالاسىن دامىتۋدى جەدەل ىلگەرىلەتىپ، "باقشا رايونى ارقىلى تىزبەكتى شوعىرلاندىرۋ، تىزبەك ارقىلى شوعىردى توپتاۋ" رولىن ساۋلەلەندىرىپ، باقشا رايوندارىن جەتەكشى كاسىپ سالالارىن پارىقتى جەتىلدىرۋگە جەتەكتەپ، كاسىپ سالالارىنىڭ ءوزارا تولىقتاپ، ورىن اۋىستىرا، سايكەستى داموىن جەبەۋ كەرەك. وڭىرلىك ورىن باسىمدىعىنان تولىق، ويداعداي پايدالانىپ، ورتا ازيامەن جانە توڭىرەكتەگى ەلدەرمەن بارىس ـ كەلىستى، سەلبەستىكتى جەدەل ىلگەرىلەتىپ، جوعارى دەڭگەيدە سىرتقا ەسىك اشۋعا اناعۇرلى